

Dit hoofdstuk is afkomstig uit het boek *De Risico's van het Denken. Het treffen tussen Indiaanse spiritualiteit en techniek* van Jaap Breeveld. Copyright Stichting ReRun Producties & Uitgeverij Jan van Arkel, Utrecht, 1992. www.rerunproducties.nl

2. De Zeven Steden van Cíbola

De bekende historicus en vermaarde kenner van de westerse beschaving Arnold Toynbee kwam in 1974 tot de volgende slotsom: 'De ziekte van de moderne wereld is een *spirituele*. Waar wij aan lijden is dat wij onze ziel hebben verkocht aan het nastreven van een doelstelling die zowel spiritueel onjuist als praktisch onbereikbaar is; en dat is de voortdurende toename in materieel welzijn.'¹ In de gedachten van deze historicus is er nog één plaats en één volk dat hoop biedt. Dat zijn de Pueblo-Indianen in Amerika, die een leven leiden dat een antithese is van dat van de moderne gemechaniseerde mens. Toynbee wijst op de noodzaak van een spirituele oriëntatie. De woonplaats van de mens is beperkt tot een dunne laag van aarde, lucht en water, die het oppervlak van onze planeet bedekt. Als de mensheid zijn overleving op aarde veilig wil stellen, zullen wij ons materiële leven volgens Toynbee moeten terugbrengen tot een Pueblo-achtige stabiliteit. We zullen onze doelstelling om ons materiële welzijn tot het uiterste te vergroten, moeten opgeven.

De naam *Pueblo* (Spaans voor dorp) werd oorspronkelijk door de Spanjaarden gegeven aan de Indianenstammen die zij op hun veroveringstochten direct ten noorden van Mexico ('Nieuw Spanje') tegenkwamen. Deze volkeren woonden in vaste dorpen en bebouwden het land. De oorspronkelijke Pueblo-Indianen wonen nu nog in hetzelfde gebied in uit leem opgetrokken huizen die, dikwijls trapsgewijs, met enige verdiepingen boven elkaar zijn gebouwd. De naam Pueblo heeft nu niet alleen meer betrekking op deze Indianen. Pueblo-Indianen is een verzamelnaam: ze omvat ook de Zuni- en Hopi-volkeren, die in New Mexico en Arizona wonen in het stroomgebied van de Rio Grande en op het plateau ten westen van deze rivier.

Als het aan henzelf had gelegen, zouden de Amerikaanse Pueblo-Indianen het graag bij het oude hebben gelaten. Hun leven was niet gericht op veranderingen, maar op stabiliteit. De Pueblo-Indianen streefden naar een leven in harmonie met de natuur. Levend in het onherbergzame land van ravijnen en woestijnen hadden zij een duidelijke eigen opvatting over de plaats van de mens in de natuur. Zij voelden zich één met de natuur en onderscheidden zich nauwelijks van hun omgeving. De Pueblo-Indianen hadden de harde kant van de natuur aan den lijve gevoeld. In de laatste decennia van de dertiende eeuw was het Zuidwesten geteisterd door een extreme en langdurige droogte.

Een volk dat zozeer van de natuur afhankelijk is, kijkt ook de natuur naar de ogen. De natuur is betoverend en bedreigend tegelijk; de natuur is in alle opzichten een deel van het mysterie van het leven. Niet alleen de mensen, maar ook de dieren, bomen, stenen,

wolken en de lucht hebben een ziel. Alle wezens en dingen in de natuur maken deel uit van de allesbeheersende macht. Hun bedachtzame levensvisie leert de Pueblo-Indianen dat hun lot verbonden is met het lot van de hele kosmos. De mens is geen uniek wezen, dat boven de rest van de natuur is verheven. Daarom moet de mens zichzelf beheersen, zijn grenzen niet te buiten gaan en de harmonie met zijn omgeving niet verstoren. In de kosmos heeft iedereen en alles zijn eigen plaats. De belangrijke dingen in het leven zijn niet voor verandering vatbaar. Hun spirituele levensvisie kent wel natuurlijke groei, maar geen ontwikkeling met in het verre verschieft een utopie die noodzakelijk op deze aarde op de natuur zou moeten worden veroverd. De Amerikaanse auteur Stan Steiner heeft de kerngedachte van deze Indiaanse kosmologie als volgt omschreven:

Eens was de Cirkel van het Leven bekend aan alle volkeren. Het was het leren, de kennis en de wijsheid die gedurende miljoenen jaren op aarde was vergaard, niet alleen door mannen en vrouwen maar ook door de stenen en de bomen en de insecten en de elementen. Er was geen religieus mysterie in de Heilige Cirkel. Zijn kracht lag in de wijsheid die hij bevatte. Niemand zou ooit de miljoenen schaapherders en boeren, heilige mensen en filosofen kennen, die hun kennis en ervaring hadden gedeeld, die door alle eeuwen van menselijk leven in de herinnering waren blijven voortbestaan om zo deze levende bibliotheek van kennis te verrijken.²

Het Indiaanse leven had ook zonder de logica en de godsdienst van de Europeanen een orde en betekenis van zichzelf. Al sinds tweeduizend jaar bedreven de Indianen in dit droge gebied hun landbouw van maïs, bonen, pompoenen en katoen. Er was een hecht stamverband. Men onderkende de waarde van consensus en hield rekening met het belang van toekomstige generaties. Het leven in de Pueblo's had een spirituele ordening. Het werd beheerst door een kalm en cyclisch verloop, zoals dat door de natuur en de oude ceremonies was voorgeschreven.

De veroveringszucht van de blanken was de Pueblo-Indianen vreemd. Van alle Indiaanse volkeren die in Noord-Amerika leefden hebben zij de blanke overheersing nog het beste weten te doorstaan. Vooral de Hopi-Indianen hadden dan ook wel hun armzalige omstandigheden mee. De blanken hoefden de Hopi's niet, zoals zij met veel andere Indianenstammen wél deden, naar veraf gelegen onvruchtbare gebieden te verdrijven. Daar zaten ze al. De Hopi's woonden in woestijngebieden die voor blanke kolonisten niet aantrekkelijk waren. In die onvruchtbare gebieden viel voor de blanken niets te halen, totdat men er later rijke bodemschatten als steenkool, olie, aardgas en uraniumerts ontdekte. De traditionele Hopi's zijn in veel opzichten zichzelf gebleven. Omdat zij voor een groot deel hun oorspronkelijke levensvisie wisten te handhaven, gelden zij hier als het ideaaltype van de (traditionele) Indiaan. Deze precisering van wat met de begrippen Indiaan en Indiaans wordt bedoeld, is nodig omdat anders het begrip *de Indiaan* gemakkelijk aanleiding kan geven tot een onverantwoorde simplificering.

De eerste blanke Europeaan die het traditionele leven van de Pueblo-Indianen ingrijpend verstoortte, was de Spaanse franciscaan pater Marcos de Niza, die vanuit Mexico op verkenningstocht naar het noorden was uitgezonden en in 1539 het Zuni-dorp

Hawikuh ontdekte. Pater Marcos, die de Zuni-nederzetting alleen op afstand vanaf een heuvel had bekeken, dacht dat hij de *Zilveren Stad* had gevonden en keerde zo snel mogelijk terug naar de hoofdstad van Mexico om daar aan zijn superieuren te melden wat hij in zijn wilde fantasie had gezien. Pizarro had enkele jaren eerder in Peru de rijkdommen van de Inca's ontdekt. Wie wist hoeveel goud er nog ten noorden van Mexico verborgen moest zijn? De plaats die pater Marcos had gezien, moest één van de *Zeven Steden van Cibola* zijn; steden met glinsterende muren, die volgens een Spaanse legende gevuld waren met nog meer goud en juwelen dan de *conquistadores* eerder in de steden van Mexico en Peru hadden gevonden. De fabelachtige schatten in het zuiden waren ontsloten; het was hoog tijd om nu naar het noorden te gaan. Het jaar daarop al vertrok Francisco Vázquez de Coronado met een leger van enkele honderden soldaten. Coronado vond het Zuni-dorp dat pater Marcos uit de verte had gezien. De bewoners waarschuwden de Spanjaarden dat ze hun dorp zouden verdedigen en strooiden een lijn van heilig maïsmeel uit die de Spanjaarden niet mochten passeren. Coronado schonk geen enkele aandacht aan de heilige scheidslijn en gaf zijn mannen het bevel om aan te vallen. De Indiaanse pijlen moesten het afleggen tegen de Europese vuurwapens. Het Zuni-dorp werd ingenomen en geplunderd, maar het goud en zilver waar de Spanjaarden naar zochten bleek er niet te zijn. Het zoeken naar de onmetelijke schatten hield echter niet op. Als de Zeven Steden van Cibola niet in dit gebied lagen, dan moesten de veroveraars nog verder gaan. Coronado en zijn leger trokken verder oostwaarts naar de bovenloop van de Rio Grande. In Tigenex, een nederzetting van de Pueblo-Indianen aan de rivier, werd het leger zonder verzet toegelaten. Eenmaal binnen ontstond er een gevecht. De Europeanen wonnen opnieuw. Zestig Indianen werden vermoord en dertig werden op de brandstapel verbrand. De hebzucht bleef. Coronado trok nog verder de Amerikaanse wildernis in, de bloedbaden en plunderingen hielden aan, maar de gouden en zilveren steden van Cibola bleven onvindbaar.

* * *

Een aantal jaren geleden gaven de Shell-tankstations in New Mexico een autokaart weg waarop werd geadviseerd hoe men de staat het beste met de auto kon ontdekken. Men had de keuze uit de volgende tours:

Tour 1

Het noordwesten van New Mexico is een land van kleurrijke vergezichten en verre horizonten. Het is het land van de Navajo's waar hoge bergen, spectaculaire mesa's en de ruïnes van oude steden de reiziger een vorstelijk *motoring adventure* bieden.

Volg highway 85 naar Bernalillo. Even ten westen van Bernalillo, op een klif dat de historische Rio Grande overziet, is het *Coronado State Monument*. Hier zijn de ruïnes bewaard van de Indiaanse pueblo van Kuana. Historici geloven dat dit de plaats is waar Francisco Vázquez de Coronado, de eerste ontdekkingsreiziger van New Mexico, en zijn leger van Spaanse avonturiers de winter van 1540-41 doorbrachten. Belangstellenden kunnen een bezoek brengen aan de reusachtige pueblo met

1500 kamers en het museum dat de geschiedenis weergeeft van dit gebied.

Volg vanaf Gallup Highway 66 door het *scenic red rock country* en passeer op een hoogte van meer dan 2400 meter de *Continental Divide*. De volgende stop in de tour is Grants, bekend vanwege zijn vele rijke uraniummijnen. Vervolgens komen we langs Pueblo Laguna, de nieuwste van de Indiaanse gemeenschappen in de staat.

De natuur en het rijke verleden van dit gebied bieden de toerist elk wat wils.

Tour 2

Het noorden van centraal New Mexico heeft veel te bieden aan reizigers die op zoek zijn naar de eenzaamheid van de hoge bergen: de niet te evenaren schilderachtige vergezichten en de opwindende geschiedenis van een verdwenen gebied.

Vervolg op highway 4 in de richting van het wereldberoemde Los Alamos, geboorteplaats van de atoombom. Hoewel het vroeger een streng bewaakte stad was, staat Los Alamos nu open voor bezoekers. Evenwel, de enorme laboratoria van *Atomic City* waar men voortgaat met onderzoek naar nucleaire wapens en ruimtevaartprojecten, zijn nog steeds voor het publiek verboden gebied.

Tour 3

De romantiek van de Spaanse koloniale dagen en het veelbewogen drama van het vroegere Amerikaanse Westen zijn diep in het gelaat van het noordoosten van New Mexico gegrift. Temidden van mijlen van landschappelijke pracht, omhoog rijzende pieken, vulkanische formaties, groene heuvels en vruchtbaar landbouwgebied, nestelen zich de steden en dorpen, die hun verleden meten in eeuwen. Ook hier zijn er vele herinneringen aan de strijd die werd gestreden om uit de wildernis een moderne staat te scheppen.

Vervolg highway 64 naar het fabelachtige Taos, een welbekende artistieke kolonie en een van de oudste gemeenschappen van de staat. Dit beroemde dorp, omstreeks 1615 door de Spanjaarden gesticht, heeft een overvloed aan kleurrijke historie gekend. Taos was jarenlang de woonplaats van *Kit Carson*, beroemd Indianenbestrijder en verkenners voor het leger. Zijn huis - nu een museum - is een van de vele plekken van het verleden die voor het genoegen van de bezoekers bewaard zijn gebleven.

Tour 4

De natuur ontwierp centraal New Mexico voor reizigers die houden van afwisseling. Hier is een land van scherpe contrasten - een panorama van bergen, zacht golvende vlakten, kale woestijnen en vruchtbare rivierdalen. Evenals het veranderende landschap, bieden ook de historische gebeurtenissen van dit tijdloze gebied een oefening in contrasten. Het was hier dat de Spanjaarden zich een weg baanden, terwijl zij in het nieuwe Eldorado zochten naar rijkdom en macht. In ongeveer hetzelfde gebied voer de mens meer dan drie eeuwen later het Atoomtijdperk binnen. Uw route voert u naar beneden langs slingerende canyons en door hoge dennebomen naar het pittoreske dorp van Chilili, de eerste van de gemeenschappen die bekend werden als de *Seven Cities That Died Of Fear*. Chilili werd voor het eerst door de Spanjaarden bezocht in 1581 en het is de plaats van een oude Indiaanse pueblo waarvan nu niets meer is overgebleven.

Vervolg highway 10 en u zult in de laatste van de *Seven Cities* belanden. Hier is de legendarische stad van Humanas. Dit historische Indiaanse dorp werd voor het eerst in 1300 bewoond en was het grootste in het gebied. Men vindt er ook de ruïnes van twee Spaanse kerken, die werden gebouwd in de zeventiende eeuw.

Vervolg highway 380, ongeveer 25 mijl naar het zuiden. Nabij de afschrikwekkende Oscura Mountains is de *White Sands Missile Range*, de plaats waar de mens de eerste atoombom ter wereld tot ontploffing bracht. Dit gebeurde in 1945. *Trinity Site*, onder welke naam het testgebied bekend is, blijft voor het publiek gesloten.

Tour 5

Dramatische gebeurtenissen van het *western frontier* werpen een lange schaduw over de bergen en dalen van zuidoost New Mexico. In dit romantisch gebied worden de bezoekers herinnerd aan de sage van *Billy the Kid* en de dagen van de veebaronnen, de grimmige gevechten tussen de rangers en de bloedige Indianenoorlogen.

Sla bij Tularosa af naar het zuiden op highway 70-54. *Alamogordo* is de bakermat van de Holloman Luchtmachtbasis en White Sands Missile Range, het grootste overland testgebied voor raketten.

* * *

Al eeuwenlang worden de traditionele Indianen in het zuidwesten van de Verenigde Staten voor voldongen feiten gesteld. Soms, zoals bij de Pueblo-opstand in 1680, zijn de blanke indringers tijdelijk door de Indianen teruggeslagen en hernamen de Indianen de vrijheid in hun gebied. Maar gedwongen door het Spaanse geweervuur en gemanipuleerd door de Spaanse missionering konden velen niet voorkomen dat hun levenspatroon meer en meer werd geordend door de Europese wijze van denken. Overal in het Zuidwesten verschenen Europese kerken en Europese missieposten. Het Indiaanse land kreeg een nieuwe, vreemde geur van heiligheid toegewezen. De pueblo's werden naar Europese heiligen genoemd: Santa Clara Pueblo, Santo Domingo Pueblo, San Juan, San Filipe en San Ysidoro Pueblo. Zelfs de bergen werden van hun oorspronkelijke Indiaanse namen ontdaan. Nu heten ze San Pedro, San Antonito, de San Andreas Mountains, de Sacramento Mountains, de San Augustin Pass, de San Mateo Peak.

Telkens opnieuw staan de Indianen voor de grote opgave om te bepalen hoe ze hun traditionele wijze van leven nog kunnen combineren met de snelle veranderingen die hen van buitenaf worden opgelegd. Welke weg zal hen, temidden van die vernieuwingen, nog kunnen leiden tot een verantwoord bestaan? Dat is de diepere kwestie. Moeten zij als *good Indians* het pad van de blanke man volgen, waarvan zij inmiddels wel hebben begrepen dat het nergens toe leidt? De verleiding om de gemakkelijkste weg te volgen is groot. Of is er, ondanks alle overmacht, toch nog een andere keus: voortgaan op de moeilijke weg van de strijd om het behoud van eigen waarden?

De Indiaanse schrijfster Leslie Marmon Silko probeert vorm te geven aan dit fundamentele dilemma. Zij doet dat in haar roman *Ceremony*, die is bedoeld als 'een ode aan de traditionele bronnen van de literatuur'. Het verhaal verbeeldt de steeds terugkerende tweestrijd van vooral veel jongere Indianen: moeten zij de tradities van de ouderen trouw blijven of kunnen zij beter - zij het dan misschien op enige afstand - het pad volgen dat de blanke man voor hen heeft uitgezet?

De hoofdpersoon in Silko's verhaal is de halfbloed-Indiaanse jongen Tayo, die ziek is teruggekomen uit de oorlog tegen Japan. Hij heeft hulp nodig en zoekt daarom zijn heil bij de oude medicijnman Betonie. Tayo heeft geen vertrouwen meer in de medicijnen van

de blanke dokters en hoopt dat de ceremonies van de medicijnman wel uitkomst zullen bieden. De Indiaanse jongen vraagt de oude medicijnman om raad omdat hij nog niet weet welke weg hij zal kiezen. Zal hij een Indiaan blijven of zal hij naar de stad gaan om daar 'ergens in de stad van de blanken' iets van zijn leven te maken?

De medicijnman zelf heeft de verleiding van de stad kunnen weerstaan. Hij woont in een hut op een heuvel in de omgeving met uitzicht op de stad Gallup. Als de mensen Betonie vragen waarom hij daar woont, geeft hij als reden dat hij zo de Indianen die voor de stad hebben gekozen niet uit het oog verliest. Zijn grootmoeder wilde daar ook nooit weg, omdat ze vanuit die hoge woonplaats 'de hele wereld kon overzien'. Toen Betonie's overgrootvader nog jong was, woonden daar in de heuvels overal Navajo's, maar die moesten verhuizen 'toen de mensen van de spoorweg kwamen en de blanken hun stad gingen bouwen'. De hogan waarin Betonie woont was gebouwd lang voordat de blanken er kwamen. 'Die stad daar beneden is misplaatst', zegt Betonie. 'Niet deze oude medicijnman.'

's Avonds raakt Tayo verder in gesprek met de oude medicijnman. Zij zitten voor de hut bij het vuur en kijken uit over de stad Gallup. Tayo vertelt Betonie hoe de verschillen tussen de Indianen en blanken hem in verwarring brengen. Vergeleken bij de blanken bezitten de Indianen eigenlijk niets. De blanken beschikken over hun steden en machines 'en al het eten dat ze hebben'. Betonie waarschuwt de jongen dat de Indianen zich niet van de blanken moeten afzonderen en niet zo 'onwetend en hulpeloos' hun eigen ondergang tegemoet moeten zien. 'Ze hebben ons toch bijna alles afgenomen', zegt Tayo. De oude medicijnman kijkt op van het vuur en stelt het Indiaanse dilemma:

'Komen we daar niets steeds weer op terug? Het was voorbestemd. Ondanks alle woede en frustratie. En ook ondanks alle schuldgevoelens. Elke nieuwe ochtend van hun leven zien de Indianen het land dat hun ontstolen werd, nog altijd daar, binnen handbereik, speelbal van schaamteloze dieren. Er is het sterke verlangen de dingen recht te zetten, terug te nemen wat gestolen werd en hen te beletten te vernietigen wat ze ons afgenomen hebben. Maar je moet begrijpen, Tayo, we kunnen ons niet nog heftiger tegen de vernielers en dieven verzetten, niet als we ook nog willen overleven.'³

Tayo kijkt naar beneden, naar het dal, naar de lichten van de stad en naar de koplampen en achterlichten die zich bumper aan bumper over *Highway 66* bewegen.

'Het kent geen grenzen', zegt Betonie. 'Toen ze het de ruimte gaven reikte het naar alle kanten, van de bergen en de hoogvlakten naar de dorpen en de steden; rivieren en oceanen konden het niet tegenhouden.'

Tayo beaamt dat:

'Ik weet niet hoe ik het moet zeggen maar daar lijkt het inderdaad op. Je hoeft alleen maar om je heen te kijken. En dus vraag ik me af ... wat Indiaanse ceremonies kunnen doen aan deze ziekte, die voortkomt uit hun oorlogen, hun bommen, hun leugens.'

De oude medicijnman schudt het hoofd:

'Dat is nu zo bedrieglijk in de toverij.... Ze willen ons laten geloven dat al het kwaad bij de blanken

berust. Zodat we niet verder zullen zoeken en zien wat er werkelijk aan de hand is. Ze willen dat we ons van de blanken afzonderen, dat we onwetend en hulpeloos onze eigen ondergang aanzien. Maar de blanken zijn niets dan een instrument in handen van de toverij, en ik zeg je: wij kunnen de blanken met hun machines en hun overtuigingen best aan. Dat kunnen we omdat wij de blanken zelf hebben uitgevonden; het was Indiaanse toverij die de blanken heeft geschapen.’⁴

Tweede congres, Cañoncito

Lang geleden
in het begin
waren er geen blanken op deze wereld
er was niets Europees.
En misschien had deze wereld zo kunnen voortbestaan,
maar er was één maar:
toverij.
Deze wereld was volledig
ook zonder blanken.
Alles was er al
zelfs toverij.

Toen gebeurde het.
De tovenaars kwamen bijeen.
Ze kwamen van heinde en ver
over oceanen
over bergen.
Sommigen hadden spleetogen
anderen een zwarte huid.
Ze kwamen bijeen voor een wedstrijd
... in duistere zaken.

Hoe dan ook,
ze waren er allemaal
tovenaars uit alle windstreken
tovenaars van alle Pueblo's
en alle stammen.
Je had er Navajo-tovenaars,
en een paar uit Hopi, en een paar uit Zuni.
Ze hielden een tovenaarscongres,
zo heette dat.
Hoog in de heuvels van de lavastenen
ten noorden van Cañoncito
kwamen ze bijeen
om in grotten te experimenteren
met hun dierenhuiden.
Ze dansten om het vuur
...
Ten slotte was er nog maar één

die niet gepronkt had met zijn kunsten.
De tovenaer stond in de schaduwen achter het vuur
en niemand heeft ooit geweten waar deze tovenaer vandaan kwam
van welke stam
en of het een vrouw was of een man.
Maar het belangrijkste was
dat deze tovenaer niet pronkte met duistere donderkolen
of rode mierennestkralen.
Deze wilde dat ze luisterden:
'Ik heb een verhaal.'

Eerst begonnen ze te lachen
maar deze tovenaer zei:
*Goed dan
ga je gang
lachen jullie maar
maar terwijl ik het verhaal vertel
zal het gaan gebeuren.*

*Het wordt nu op gang gebracht
op gang gebracht door onze toverij
ten dienste van ons allen.*

*In grotten aan de overkant van de oceaan
grotten in duistere heuvels
withuid-mensen
als de buik van een vis
overdekt met haar.*

*Ze vervreemden van de aarde
Ze vervreemden van de zon
Ze vervreemden van de planten en de dieren
Ze zien geen leven
Als ze kijken
zien ze slechts voorwerpen.
Voor hen is de wereld een dood ding
zijn de bomen en rivieren niet levend
zijn de bergen en stenen niet levend
zijn de herten en beren dingen.
Ze zien geen leven.*

Ze vrezen

*Ze vrezten de wereld
Ze vernielen wat ze vrezten
Ze vrezten zichzelf.*

*De wind zal hen over de oceaan blazen
met duizenden in reusachtige schepen
ze zullen uitzwermen als larven
uit een vertrapte mierenhoop.*

*Ze zullen voorwerpen meedragen
waaruit de dood schiet
sneller dan het oog kan zien.*

*Ze zullen doden wat ze vrezten
alle dieren
de mensen zullen verhongeren.*

*Ze zullen het water vergiftigen
Ze zullen het water weggolven
en er zal droogte heersen
de mensen zullen verhongeren.*

*Ze zullen vrezten wat ze aantreffen
Ze zullen de mensen vrezten
Ze doden wat ze vrezten*

*Hele dorpen zullen worden weggevaagd
Ze zullen hele stammen uitroeien.*

*Voor ons de doden
Voor ons het bloed
Moorden moorden moorden moorden.*

*En zij die niet gedood worden
zullen wegwijnen
bij het zien van de ondergang
van het verlies
van het verlies van de kinderen
het verlies zal de ondergang zijn voor de rest.*

*Gestolen rivieren en bergen
het gestolen land zal aan hun hart vreten*

*en hun mond losrukken van de Moeder.
De mensen zullen verhongeren.*

*Ze zullen verschrikkelijke ziektes brengen
die de mensen nooit gekend hebben.
Hele stammen zullen uitsterven
overdekt met etterende zweren
bloed schijten
bloed kotsen.
Lijken voor ons werk.*

*Het wordt nu op gang gebracht
op gang gebracht door onze toverij
op gang gebracht
ten dienste van ons.*

*Ze zullen de wereld in bezit nemen, van oceaan tot oceaan
ze zullen zich tegen elkaar keren
ze zullen elkaars ondergang worden.
Hier
in deze heuvels
zullen ze de stenen vinden,
stenen met groene en gele en zwarte aderen.
Met deze stenen zullen ze het beslissende patroon leggen
ze zullen het uitleggen over de wereld
en alles opblazen.*

*Het wordt nu op gang gebracht
op gang gebracht
Om te vernietigen
Om te doden
Ten dienste van ons
namens ons.
De toverij bedrijven
om het lijden
om het kwellen
om de doodgeborenen
de misvormden
de onvruchtbaren
de doden.*

*Wervelend
wervelend
wervelend
wervelend
op gang gebracht
op gang gebracht.*

Toen zeiden de andere tovenaars
'Goed, jij hebt gewonnen; de prijs is voor jou,
maar wat je daarnet hebt gezegd. . .
is niet grappig.
Het klinkt niet leuk.
Zonder dat gaat het ons ook goed
we kunnen het heel goed stellen zonder iets dergelijks.
Neem het terug.
Roep dat verhaal terug.'

Maar de tovenaars keek hoofdschuddend naar de anderen
in hun stinkende dierenhuiden, vachten en veren.

*Het is al losgebroken.
Het komt er al aan.
Het kan niet worden teruggeroepen.⁵*